

Thuisonderwijs – richtingsbezwaren wetsontwerp

Mijn (grote) bedenkingen tegen het wetsontwerp richtingsbezwaren zal ik bespreken aan de hand van de volgende vragen, waarbij ik mij met name zal richten op de Memorie van Toelichting (MvT) en zal ik mede aandacht besteden aan de opmerkelijke wijze waarop dit wetsvoorstel in een internationaal kader is geplaatst

Vragen:

1. Hoe heeft de ‘kwestie’ van het thuisonderwijs schijnbaar prioriteit gekregen ten opzichte van die van de thuiszitters?
2. Uit welke evaluatie komt dit voorstel voort?
3. Welk probleem/problemen is of zijn in die evaluatie aan het licht gekomen?
4. Welke toekomstige problemen zouden wellicht voorkomen kunnen worden wanneer dit voorstel wordt aangenomen en de voorgestelde concrete maatregelen in werking zouden treden?
5. Wie hebben eigenlijk de wensen, idealen en intenties ingebracht die ten grondslag liggen aan dit wetsontwerp en hoe zijn die mensen of organisaties erin geslaagd om de harten en hoofden van Nederlandse politici en ambtenaren te veroveren?
6. Richtings- versus Inrichtingsbezwaren/ Wat is een religie of levensovertuiging eigenlijk?

1. Thuiszitters: het ‘perfecte’ spiegelbeeld

In het wetsvoorstel wordt met geen woord gerept over zogenaamde ‘thuiszitters’. In een ministeriële brief van januari dit jaar, viel te lezen dat er op dit moment bijna **5000** kinderen thuis zitten, omdat *scholen hen niet kunnen bieden wat ze nodig hebben*.

(Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/30/thuiszittersbrief-januari-2020>)

Het gaat hier, in de woorden van het ministerie, om “*kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte*”. Noodgedwongen (want geen enkele school wil deze thuiszittende kinderen hebben) krijgen deze kinderen alleen van hun eigen ouders opvoeding en onderwijs. Deze ouders smeken de overheid als het ware om voor hun kind passend onderwijs te organiseren. Oppervlakkig gezien zitten deze thuiszitters in een vergelijkbare situatie als de thuisonderwijs-kinderen. Niet oppervlakkig gezien is hun situatie echter exact het tegenovergestelde. De ouders van de ‘5b thuisonderwijs-kinderen’ tobben namelijk heel wat minder met de opvoeding en *genieten* van de leergierigheid van hun kinderen. Het gaat hier (in het geval van 5b) om slechts circa **1000** kinderen ... Waarom wordt eerst en vooral geen prioriteit gegeven aan het beter regelen van de situatie rondom de thuiszitters?

2. & 3. De evaluatie van het thuisonderwijs

De MvT verwijst niet naar enige evaluatie van hoe het tot dusver gaat met kinderen die thuisonderwijs krijgen op basis van artikel 5b. Dit is ronduit bizar. Een eerdere evaluatie van overheidswege liet namelijk zien dat de meeste ‘5b kinderen’ gemiddeld duidelijk *boven gemiddeld* presteren. Niet zo verrassend: hun ouders bleken ook bovengemiddeld opgeleid. Zie verderop onder punt 5 voor de aanleiding en achtergrond van de aanval op deze groep thuisonderwijzers, zoals die in de MvT in eigenlijk niets verhullende teksten wordt ingezet.

4. Toekomstige problemen?

Evenmin als over huidige problemen in het thuisonderwijs, schrijft het wetsvoorstel of de MvT expliciet over mogelijke toekomstige problemen. Er zijn wel verontrustende hints. Bijvoorbeeld waar het gaat over een zekere professionalisering van de thuisonderwijzende ouders. De strekking van punt 4.2 MvT lijkt: thuisonderwijs-ouders mogen niet echt samenwerken.

“Wanneer dit onderwijs ook gegeven wordt aan jongeren van buiten het eigen gezin, ontstaat een situatie die lijkt op een klas.”

Oh werkelijk? Omdat klassen immers ook wel eens meer dan drie leerlingen tellen? Maar de bedenkers van de MvT strijken af en toe over hun hart: gezamenlijke excursies mogen dan weer wèl.

Meteen onder dit punt lezen we in de MvT nog een impliciete verdachtmaking in de richting van de ouders:

“... niet bedoeld om ruimte te bieden voor bijvoorbeeld wereldreizen of een trekkend bestaan.”

Zou de bedenker van deze zin net daarvoor even teruggedacht hebben aan de avonturen van dat beroemde zeilmeisje (Laura Dekker, voor het geval iemand dat was vergeten) en net even niet aan dat nog beroemdere meisje uit Zweden (naam veronderstel ik bekend)?

Naast verdachtmakingen zijn er ook (subtiele) dreigementen. Wat te denken van de toon in deze opmerkelijke passage op blz. 14 MvT, onder het kopje ‘Een gesprek tussen de ouders, de betrokken jongere en de gemeente’:

*“Voorafgaand aan het ingaan van de vrijstelling vindt een gesprek plaats tussen de ouders, de betrokken jongere [let op: het gaat hier met name om jonge **kinderen**, niet om jongeren. Jongeren zijn mensen vanaf 16 jaar] en de gemeente. Nu al mag een gemeente verlangen dat de ouders nadere toelichting verstrekken en **hoeft daarbij geen genoegen te nemen met louter schriftelijke informatie**. Het gesprek faciliteert deze toelichting en is daartoe een proportioneel middel. Met dit wetsvoorstel wordt geregeld dat dit gesprek altijd plaatsvindt. Daarnaast kunnen gemeenten onder meer binnen het kader van de **Jeugdwet** voor hen relevante thema's aan de orde stellen. Het gesprek stelt de gemeente in staat om nadere informatie hierover te verkrijgen. De gemeente is belast met de **jeugdhulp** en beziet eveneens in dat kader de vrijstelling, omdat deze er namelijk toe kan leiden dat een jongere uit zicht verdwijnt.”*

Ik lees hierin een dreigen met inschakelen van ‘Jeugdhulp’. Geen goed idee. Dat komt omdat ik nogal eens hoor over het minder goed functioneren hiervan. Overdrijf ik? Helaas niet. Waarom anders de Jeugdzorg überhaupt noemen? Ouders die thuisonderwijs (willen) geven worden behandeld als verdachten en dat is beslist niet ok. Een regel als deze is gewoon ronduit aanvallend: *“Ouders die een beroep doen op de vrijstelling en onderwijs thuis inrichten nemen een grote verantwoordelijkheid op zich.”* Zelf ben ik docent geweest, en ik kan mij niet herinneren dat wij tijdens de opleiding tot docent als studenten expliciet dit soort waarschuwingen te horen kregen.

5. De eigenlijke initiatiefnemers

De aanleiding was dus níet de vaststelling van problemen of van verontrustende ontwikkelingen. Maar wat was dan wel de aanleiding? De MvT is daar gelukkig tamelijk open over. Tegen de achtergrond van het hierboven aangestipte falen met betrekking tot de thuiszitters begint de MvT al tamelijk opmerkelijk (blz 7 van het wetsontwerp):

*“...ziet de regering het als haar taak om zeker te stellen dat ieder kind het **recht op onderwijs** niet wordt ontzegd en om waarborgen te bieden voor onderwijs van voldoende kwaliteit voor álle jongeren.”*

Ik heb ‘recht op onderwijs’ vet gemaakt om eraan te herinneren dat het spreken over dit soort rechten zo ontzaglijk veel speelruimte biedt voor geneuzel over intenties, idealen en wenselijkheden. Zoals sinds kort (in verband met ‘Corona’) ook gesproken wordt over een ‘*recht op gezondheidszorg*’ waartegen *vrijheid beperkende maatregelen* moeten worden afgewogen.

Vervolgens wordt – zonder dat dit expliciet zo benoemd wordt – aangegeven dat er een teneur is die wel degelijk de kop in moet worden gedrukt: thuisonderwijzende ouders die *misbruik* zouden maken van de mogelijkheid van vrijstelling van ‘leerplicht’. Dat misbruik staat voor het beoordelen van het beschikbare onderwijs op **andere dan strikt religieuze gronden**. Alsof ‘godsdiensdienst of levensovertuiging’ exact omschreven begrippen zouden zijn! Vervolgens komt deze volgende suggestie:

“Door het ontbreken van de verplichting tot het geven van onderwijs [Door de ouders, wordt hier dus bedoeld!] bij vrijstelling en van het overheidstoezicht op de kwaliteit daarvan, is het recht op onderwijs voor deze jongeren niet wettelijk gewaarborgd.”

Van de ouders wordt dus niet verlangd dat ze hun kinderen voorbereiden op succesvolle deelname aan de maatschappij, maar om het *onderwijsproces* te imiteren.

En dan komt het:

*“In haar rapport ‘Artikel 23 Grondwet in maatschappelijk perspectief’ uit 2012 (!) geeft de Onderwijsraad aan dat iedereen recht heeft op onderwijs, **omdat dit voortvloeit uit internationaal recht**. Hierbij merkt de Onderwijsraad op dat internationaal recht de wetgever **niet dwingt** om een keuze te maken voor **thuisonderwijs als reguliere mogelijkheid**. (...) In 2015 wees het **VN-comité voor de Rechten van het Kind** op het gebrek aan toezicht op de kwaliteit van het Nederlandse thuisonderwijs en deed de aanbeveling om ...”*

In een noot wordt verwezen naar de onderbouwing hiervan: noot nummer 16. Wanneer je die noot volgt en verder leest, blijkt dat dat dit comité is aangehaakt bij de VN-vluchtelingen organisatie *UNHCR*. Hier een link naar het betreffende rapport:

<https://www.refworld.org/docid/566fc5a04.html>

Geen van de opstellers van dit rapport beheerst de Nederlandse taal. Sterker nog: de voorzitter beheerst zelfs nauwelijks de Engelse taal en de CV’s van de leden van de commissie zijn van bedenkelijk niveau. We moeten er dus van uitgaan (als we terugkeren naar de MvT) dat het dit internationale gezelschap is geweest dat onze Minister van Onderwijs ervan heeft overtuigd dat acute actie moest worden ondernemen tegen thuisonderwijs in Nederland.

Overigens gaat het grootste gedeelte van dat rapport van het VN-comité over de rechten van het kind als geheel, wat dus een nog veel breder terrein is dan het onderwijs als geheel. We zien dat mooi geïllustreerd in het rapport over Nederland. Over het thuisonderwijs was er maar liefst één regeltje.

Op basis van dit soort vage rapporten heeft onze wetgever dus besloten om artikel 5b aan te pakken? De Nederlandse overheid wordt dus geconfronteerd met de *hamvraag*: wat is haar taakopvatting? Zijn jullie wetgevers of zijn jullie dienaren van – steeds meer in Europees of VN-verband juridisch geformuleerde – intenties, idealen, wenselijkheden en voorschriften die volledig voorbijgaan aan de realiteit zoals wij die in Nederland kennen.

6. Richtings- versus inrichtingsbezwaren

Op maar liefst vier plaatsen in de MvT wordt benadrukt dat ouders alleen hun kinderen thuis mogen onderwijzen op basis van ‘richtingsbezwaren’:

“Bedenkingen tegen de inrichting van het onderwijs of de leerplicht zijn geen geldige gronden voor een vrijstelling.”

Hoe beroerd de scholen in uw omgeving ook functioneren: indien ze dezelfde godsdienst of levensovertuiging hanteren als u zelf, moeten uw kinderen naar die school. Sterker nog: op blz 15 blijkt dat wanneer u in het verleden hebt *toegegeven* dat een school bij u in buurt in dezelfde richting dacht als u, moet u uw kinderen naar die school blijven sturen, wat er ook met de kwaliteit of richting gebeurt. Nog sterker: het hoeft niet eens dezelfde school te zijn, wanneer er op een andere school in de buurt sprake is van hetzelfde richtings-etiket. Wanneer verandert de richting van een school eigenlijk? Niet in theorie of in het logo, maar in de praktijk? Welnu, in de praktijk betekent dit – bijvoorbeeld! – dat kinderen die eerst op een gematigd fundamentalistisch mohammedaanse school gaan, daarop moeten blijven indien die school wordt overgenomen door iets minder gematigde wij-zij-denkers. Is dat de bedoeling?

Wat is een religie of levensovertuiging?

Wanneer je kinderen per se niet naar een christelijke of mohammedaanse school wilt sturen, mag het gewoon naar het openbaar onderwijs. Dat is de opvatting die de Minister aanhangt, ook al zegt hij dat in iets andere woorden. Iedereen die dus geen christen, jood, boeddhist of mohammedaan is, is wat hem betreft één pot nat. Die mensen hebben geen God, maar een ‘levensovertuiging’. Een ‘eigen, individuele levensovertuiging’: dat is nog moeilijker te bevatten voor mensen als Arie Slob. Wat nog wel te bevatten is, is zoiets als *klimaatreligie*. Dat zien we terug in het absoluut *niet optreden tegen schoolverzuim op aandringen van schoolleiders*.

Nog een paar afsluitende vragen:

- Verdient de onderwijsinspectie echt zoveel vertrouwen dat we er nu snel even een nieuwe afdeling voor op kunnen tuigen?
- Hoe streng gaat deze afdeling via de weg van het bewaken van ‘kerndoelen’ optreden tegen *wrongthink* door ouders? Worden voor thuis onderwezen kinderen uit Friesland, Limburg en Zeeland bijvoorbeeld excursies naar de Haagse Schilderswijk of het Utrechtse Overvecht verplicht?

- Waarom moet het thuisonderwijs in het Nederlands worden gegeven, heeft de Minister wel eens van de Europese School gehoord?
- Is het niet discriminatoir dat thuisonderwijs niet wordt gesubsidieerd als thuisonderwijzers aan zulke strenge inspecties moeten worden onderworpen?
- Zorgt het wetsvoorstel niet voor een nieuwe tweedeling in de maatschappij, omdat je kennelijk zo ongeveer afgestudeerd moet zijn om thuisonderwijs te mogen geven? Ook dat gaat discriminatie procedures opleveren!
- Thuisbezoeken: hoe zit het met het recht op privacy?

Was getekend, een oud onderwijzer